

Východiská pri vzniku analýzy GV

1. Dokumenty, z ktorých môžeme vychádzať (zoznam nie je vyčerpávajúci):

- Národná stratégia pre globálne vzdelávanie na roky 2012-2016¹ – je možné z nej vychádzať, s tým, že je nutné ju doplniť o aktuálne východiská (napríklad trvalo udržateľný rozvoj je v nej obsiahnutý len ako envirootázka, pritom pokrýva aj sociálny či ekonomický rozmer, takisto by bolo vhodné zdôrazniť boj proti extrémizmu či globálne občianstvo²)
- Global Education Guidelines (North-South Centre pri Rade Európy, 2008³)
- Učiace sa Slovensko – ide síce o polomŕtvý dokument, niektoré východiská však môžu byť prenosné, zároveň je v ňom spomenutý napríklad aj boj proti extrémizmu, resp. Deradikalizácia
- Štátny vzdelávací program (2008), resp. Inovovaný štátny vzdelávací program⁴ (IŠVP, 2015), tento dokument je záväzný pre MŠ?, ZŠ a SŠ (obsahuje o.i. výkonový štandard za každý predmet + stanovené ciele a kompetencie, atď.) a je pretavený do jednotlivých školských vzdelávacích programov (školy si môžu pridať vlastné prvky, napr. športové školy si pridávajú vyššiu dotáciu telesnej výchovy a podobne)
- Oborové didaktiky: Vývoj - stav - perspektivy⁵ (MUNI, 2015) – české prostredie, mapuje, aké sú podmienky pri príprave budúcich učiteľov, niektoré prvky budú prenosné aj na Slovensko
- Môžeme sa pozrieť na dotazník, ktorý v súvislosti so študentmi rôznych odborov a ich vnímaním relevantnosti globálnych tém v ich odboroch vnímajú samotní študentmi, pripravil Vanessa Andreotti – dotazník máme v dispozícii – za Slovensko sú dostupné údaje za študentov na 5 univerzitách
- IUVENTA – extrémizmus – kvalitatívny výskum
- Výsledky PISA (jún 2018) + možné získať dotazník po realizácii PISA (po polovici apríla)
- Profily absolventov - deklarované profily absolventov jednotlivých VŠ, pri MŠ, ZŠ a SŠ na základe IŠVP - neskôr analýza poukáže na rozdiel medzi deklarovanými profilmi a tým, na čo študentov/žiacov v skutočnosti pripravujú
- Ako vieme, že to funguje – Zisťovanie postojov a postojových zmien počas vyučovania⁶ (Nadácia Milana Šimečku, 2015)

¹ Národná stratégia pre globálne vzdelávanie na roky 2012-2016, dostupné na:

<https://www.mzv.sk/documents/30297/2649510/National+Strategy+for+Global+Education+for+2012+-+2016>

² Vychádzame aj z vyjadrení ministerky školstva, ktorá sa vyjadrila v prospech globálneho vzdelávania, pričom poukázala na tri priority - boj proti extrémizmu, trvalo udržateľný rozvoj a vzdelávanie ku globálnemu občianstvu.

³ Global Education Guidelines - A Handbook for Educators to Understand and Implement Global Education, North-South Centre pri Rade Európy, 2008, dostupné na: <https://rm.coe.int/168070eb85>

⁴ Inovovaný štátny vzdelávací program, ŠPÚ, 2015, dostupné na:

<http://www.statpedu.sk/sk/svp/inovovany-statny-vzdelavaci-program/> - náš ŠVP bol hodnotený v rámci EÚ 26 (v roku 2011) v lepšej polovici hodnotených.

⁵ Oborové didaktiky - vývoj - stav - perspektivy, Stuchliková-Janík, Masarykova univerzita, 2015, dostupné na: http://www.ped.muni.cz/didacticaviva/data_pdf/knihy/oborove-didaktiky_online.pdf

⁶ o vieme, že to funguje – Zisťovanie postojov a postojových zmien počas vyučovania#, Nadácia Milana Šimečku, 2015, dostupné na: <http://nadaciamilanashimecku.sk/akoviemezetofunguje>

- Global Citizenship in the Classroom - A guide for teachers⁷ (Oxfam, 2015)
- Education for Global Citizenship: A guide for schools⁸ (Oxfam, 2015) - obsahuje tabuľku s kurikulumom a kompetenciami v GV, ktoré by mali študenti dosiahnuť v tom-ktorom veku.
- Česká školská inšpekcia: Tematická zpráva – Vzdělávání v globálních a rozvojových tématech v základních a středních školách⁹
- GV v existujúcich programoch metodicko-pedagogických centier

2. Navrhované výsledky analýzy:

1. Odporúčania/podklad pre novú stratégiu globálneho vzdelávania, ktorej cieľom by malo byť zahrnutie GV do vzdelávania (vrátane kontinuálneho vzdelávania) - nie však ako predmetu, ale ako princípov a postupov prierezovo naprieč kurikulumami
2. Zmapovať súčasný stav GV na všetkých úrovniach formálneho vzdelávania¹⁰
3. Porovnať to, čo deklaruujeme, s tým, čo je v realite - porovnanie inštitucionálneho a programového ukotvenia GV s praxou¹¹ a kompetencií, ktoré by mali žiaci a študenti rozvinúť a ktoré rozvinú v porovnaní s realitou
4. Zadefinovať prekážky a príležitosti pri začleňovaní GV vrátane identifikácie faktoru, ktorý prispieva k zmene na jednotlivých školách
5. Zmapovať publikačnú činnosť v kontexte GV - učebnice, príručky, iné vzdelávacie materiály - nemusia k nemu smerovať explicitne

3. Metodologický postup

- Mapovanie “kto je kto” a aké sú oficiálne aj menej oficiálne postoje, mapovanie môžeme načať na národnom seminári GENE v júni 2018 - kvalitatívny prvok, ktorý nám o.i. pomôže pri zarámcovaní

Kroky potrebné k mapovaniu (zosúladene s doplňujúcimi analýzami v rámci PMVRO):

- Východisková situácia (rešerš existujúcich výskumov)
- Nastavenie metodológie a zjednotenie terminológie (operacionalizácia GV, ďalšia potrebná terminológia na “vyčistenie” hrušiek a jablák - aktivizačné metódy, konštruktivistický prístup - treba doplniť)
- Vytvoriť si primárny zoznam aktérov¹² - koho zaradiť medzi aktérov + podľa akých

⁷ Global Citizenship in the Classroom - A guide for teachers, Oxfam, 2015, dostupné na: <https://www.oxfam.org.uk/education/resources/global-citizenship-in-the-classroom-a-guide-for-teachers>

⁸ Education for Global Citizenship: A guide for schools, Oxfam, 2015, dostupné na: <https://www.oxfam.org.uk/education/resources/education-for-global-citizenship-a-guide-for-schools>

⁹ http://www.csicr.cz/Csicr/media/Prilohy/PDF_el_publicace/Tematic%C3%A9%20zpr%C3%A1vy/2016_TZ_globalni_rozvojova_temata.pdf

¹⁰ Materské školy by mali čo najviac kopírovať finálnu verziu research designu, nakoľko ide o súčasť formálneho vzdelávania.

¹¹ Hypotéza stojí na premise, že hoci sú kurikulá a štátne vzdelávacie plány, resp. vzdelávacie plány univerzít nastavené formálne dobre, prax s nimi nekorenšponduje - treba však identifikovať, kde a ako zaostáva prax za deklaráciami

¹² http://www.cvtisr.sk/cvti-sr-vedecka-kniznica/informacie-o-skolstve/registre/vyber-skol-podla-kriterii.html?page_id=9331

základných znakov budú zaradení do zoznamu, aké znaky sú nutné k ich zaradeniu do zoznamu, atď. v nasledovných krokoch:

- a. vytvoriť zoznam aktérov v zdieľanej tabuľke so všetkými relevantnými údajmi - a teda zoznamy škôl a kontaktov na ne + ďalšie relevantné údaje (o.i. rôzne demografické znaky a geografické znaky, ktoré použijeme k zaradeniu výsledkov do mapy)
 - b. kontrola zoznamov, t.j. vyčistenie aktérov s nekompletnými údajmi a podobne
- Vytvorenie dotazníka 1 + kontrolného dotazníka pre žiakov a študentov zisťujúci aj to, ako to vôbec vnímajú¹³ (viac v samostatnej odrážke)
 - Realizácia:
 - a. zber dát prostredníctvom dotazníka (aký program vie vyplúť vo formátoch, ktorý by použiteľný pre SPSS)
 - b. Získavanie vyplnených dotazníkov
 - c. Priebežná dátová a obsahová správa
 - d. Sada otázok k fokusovým skupinám vybraných pedagógov (pokryť by sme mali aj tých, ktorí nerobia nič, aj tých, ktorí robia GV len sčasti, aj tých, ktorí ho robia plne)
 - e. Finálna dátová a obsahová správa
 - f. Vizualizácia v online mape

Dotazníková časť:

- Dotazník pre ZŠ, SŠ, VŠ + MŠ, distribuovaný cez MPCs, resp. priamo univerzitám (bude upresnené) - ak by nevyšla distribúcia cez MPCs, skúsime cez VÚC, resp. ZMOS
- Pri dotazníku sa vyvarujeme zmienkam o globálnom vzdelávaní, na GV sa budeme pýtať okľukou a následne to interpretujeme - to si vyžaduje naozaj kvalitne pripravený dotazník, v ktorom si GV operacionalizujeme nejako neprvoplánovo
- Otázky by mohli byť škálované, otvorené aj zatvorené otázky, slovné asociácie a podobne
- Dotazníky spravíme online
- Dotazníky by nemali byť plne anonymizované (prinajmenšom škola by mala byť identifikovateľná, o.i. preto, aby sme ju vedeli uviesť na normálnu mapu v niektorom vhodnom data visualisation programe + preto, aby sme ju mohli spárovať s výstupmi študentov, resp. zohľadniť pri výbere účastníkov fokusových skupín)
- Prvé kolo pre učiteľov koncom apríla / začiatkom mája
- Neskôr pošleme kontrolné otázky študentom (aby sme overili, čo popísali učiteľia) - obdobne by mali byť formulované tak, aby z nich nebolo prvoplánovo identifikovateľné GV
- Pri učiteľoch sa na každej škole zameriame na prinajmenšom jedného učiteľa spoločenskovedných predmetov a jedného prírodovedných predmetov
- Pri žiakoch/študentoch sa zameriame na posledný ročník ZŠ, pri stredných školách na predposledný ročník

¹³ Na vybraných školách požiadať o využitie na IT hodinách - namotivovať žiakov tým, že môžu hodnotiť učiteľov - aby nám dali názor, ako sa na ich školách učí, že môžu čosi zmeniť. Otázka je podľa čoho to overiť? A aký úvod by mal byť? Kvótny výber (základné - cirkevné, štátne, súkromné, menšinové, atď.)... didaktickú zložku spraviť radšej fokusami... spojiť s fokusami s učiteľmi a namotivovať rodičov peniazmi... alebo cez študentské rady, ktorým by sme zadali kvóty...

Ciele dotazníkového výskumu

Cieľ skúmať globálne vzdelávanie nebude otvorene priznaný v úvode, v závere však môže byť sekcia otázok, kde by sme k nemu pristúpili otvorene.

Pripravíme dva dotazníky - primárne pre učiteľov, sekundárne pre žiakov, pri tom žiakom by sme mohli využiť návrhy/odporúčania spomenuté nižšie.

1. Zistiť nakoľko oslovený respondent (škola) pôsobí v GV - nutnosť škálovania (prinajmenšom na tri úrovne a) vôbec, b) čiastočne, c) úplne) + zistiť, prečo (hľadať prvok transformácie, resp. vstupný bod GV)
2. Škálovanie by mohlo prebiehať pozdĺž definície GV rozdelenej na tematickú a pedagogickú časť - ak aktér napĺňa obe, znamená to, že GV je plne realizované, ak len jednu, tak čiastočne (môžeme rozdeliť na pedagogicky a tematicky) ak žiadnu, tak neplní vôbec
3. Otázky by sme mali zameriavať do okruhov - **1)** témy, **2)** formy a metódy, **3)** ciele vzdelávania (na škále od kognitívnych po afektívne, od informovania/odovzdávania údajov po rozvoj kritického myslenia a zmenu postojov), **4)** globálno-lokálne prepojenia, **5)** periodicitu (či je toto vzdelávanie realizované na ad hoc báze alebo je integrované do kurikula), **6)** z akých zdrojov je realizované, ak je realizované (týkať by sa to malo financií - interné zdroje alebo granty, prípadne s podporou organizácií zvonku, ľudských zdrojov - interné alebo externé, prípadne aj materiálneho zabezpečenia), **7)** odporúčania do stratégie GV
 - a. Rozmeniť na drobné, potrebné ku kategorizácii
 - b. Všetko to rozmeniť

Ako zistiť, či je výber učiteľov (spoločenskovedný a prírodovedný) reprezentatívny na celej škole - ako formulovať dotazník tak, aby sme zistili, ako je na tom celá škola a nielen samotný konkrétny učiteľ?

Odporúčania k dotazníku

1. Keďže je našim cieľom v prvom rade zmapovať situáciu ohľadom prítomnosti GV vo vzdelávaní, a až následne teda aj určiť prekážky a možnosti implementácie GV do výučby, metodologička navrhuje dotazník rozdeliť na dve časti. A teda prvá časť by nám odpovedala na to, či sa to na školách vôbec deje, teda určité mapovanie, a tá druhá časť by nám ukázala ako je to efektívne, a teda by vyzerala skôr niečo ako didaktický test, kde by žiaci odpovedali na otázky ktoré nám ukážu či naozaj napríklad myslia kriticky a pod. Dve časti navrhuje preto, že ak sa nám náhodou v druhej časti ukáže, že žiaci tieto kompetencie nemajú, nemali by sme veľmi čo analyzovať a nemali by sme žiaden relevantný výstup, ale stále by tu bola ešte prvá časť, teda to mapovanie, kde by sme aspoň získali odpoveď na otázku ako je to s GV na školách a teda splnili by sme hlavný cieľ projektu (aj keď bez hlbšej analýzy príčin mapovaného stavu). Samozrejme nie je vylúčené, že bude úspešná aj druhá časť a budeme mať dáta relevantné na analýzu.
2. V dotazníku pre učiteľov by určite mali byť otázky aj ohľadom toho, ako je na tom škola, kde učiteľ učí. A teda či vedenie vytvára nejaké podmienky na implementáciu gv do výučby, či učiteľ absolvoval školenia, či majú potrebné učebné materiály a pomôcky a pod. Pretože vo veľkej miere možnosti učiteľa závisia od toho akú podporu má zhora.
3. Metodologička neodporúča do dotazníkov otvorené otázky, na ktoré sú väčšinou len jedno alebo dvojslovné odpovede, ktoré nemajú žiadnu výpovednú hodnotu. Otvorené

otázky by ponechala do fokusových skupín. Súhlasím s ňou. Jednak sa nám dotazník ľahšie bude vyhodnocovať a tiež viem, že zo strany učiteľov ale aj žiakov je s otvorenými otázkami problém. Ponechala by som to teda do fokusoviek.

Focusové skupiny:

- Po dotazníkoch vyberieme určitý počet škôl a pozveme učiteľov do focusových skupín¹⁴
- Ohľadom výberu účastníkov prichádza do úvahy napr. nejaká forma kvótného výberu
- Ciele focusových skupín a okruhy otázok sme zatiaľ nezadefinovali
- Focusové skupiny by sme mali realizovať v koncom júna (resp.začiatkom júla, koncom augusta)

Publikácie

- Zostáva otvorené, nakoľko na to budeme mať kapacity. Skúmať by sme mohli okrem východiskových dokumentov aj učebnice či príručky, vybrať si niektoré case studies na ilustráciu. V niektorých oblastiach už boli analýzy vykonané, takže môžeme vychádzať aj z nich. Siahnuť môžeme po diskurzívnej analýze, či inej forme kvalitatívnej analýzy textov.

4. Ako si zdefinujeme GV:

Odkaz na rozpracovanejšiu definíciu GV, avšak vychádzajúca z identických východisk (bude pridané) - do 28.3.

Globálne vzdelávanie pedagogicky vychádza z konštruktivismu, pričom tematicky kladie dôraz na tzv. globálne témy, pedagogicky na participatívne vzdelávacie postupy. Pri vzdelávacích cieľoch - kognitívnych, psychomotorických a afektívnych - kladie dôraz na tie posledné, reprezentujúce hodnoty a postoje.

Platí pritom, že ak chýba ktorýkoľvek element (či už globálne témy, alebo relevantné pedagogické postupy), tak nemôžeme hovoriť o globálnom vzdelávaní. Ak napríklad v rámci frontálnej výučby prezentujeme o klimatickej zmene, nejde o globálne vzdelávanie. Aby ním bolo, musíme ustúpiť od frontálnej výučby a využívať konštruktivistické pedagogické postupy.

Tematicky:

Tematickú strechu by mal tvoriť koncept trvalo udržateľného rozvoja, pričom ten sa dá prirodzene rozdeliť do troch rovnocenných, navzájom prepojených a previazaných pilierov:

1. ekonomický
2. sociálny
3. ekologický

Zahrnúť by sme mali tieto (a ďalšie) čiastkové témy:

¹⁴ Účastníkov bude dôležité namotivovať finančne + im preplatiť cestovné a ďalšie náklady.

- Globálne občianstvo (chudoba, nerovnosť, ľudské práva)
- Boj s extrémizmom + deradikalizácia
- Medzikultúrny dialóg (vrátane menších a vylúčených skupín) – diverzita
- Kritická analýza rozvojovej spolupráce
- Životné prostredie
- Deradikalizácia, boj s extrémizmom – stačila by prevencia (demokracia a dobré vládnutie)

“Pedagogicky”:

- konštruktivistický prístup
- Participácia
- kritické myslenie
- reflexia vlastnej role/úlohy/pozície
- Interdisciplinarita
- podpora aktívneho občianstva
- dôraz na demokratické hodnoty a postoje
- aktivizujúce vzdelávacie metódy

Vypracoval: Peter Ivanič